

MÜRSEL GÜNDOĞDU'NUN KALBİN ŞEHRİNDE ROMANININ
JOSEPH CAMPBELL'İN MONOMİT KURAMI BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF MÜRSEL GÜNDOĞDU'S NOVEL "IN THE CITY
OF THE HEART" WITHIN THE CONTEXT OF JOSEPH CAMPBELL'S
MONOMYTH THEORY

Mehmet Emin GÜNDÜZ

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin
Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü
Eğitim Enstitüsü, Türk Edebiyatı
Anabilim Dalı, Mardin, Türkiye.

ORCID: 0009-0005-4144-1747

E-mail: fsmmeg51@hotmail.com

Geliş Tarihi/Submitted: 04.06.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 18.08.2024

Kaynak Gösterim / Citation:
Gündüz, Mehmet Emin
(2024). "Mürsel Gündoğdu'nun
Kalbin Şehrinde Romanının
Joseph Campbell'in
Monomit Kuramı Bağlamında
İncelenmesi", *Yeni Türk
Edebiyatı Araştırmaları*. 16/32,
001-020.

[http://dx.doi.org/10.26517/
ytea.571](http://dx.doi.org/10.26517/ytea.571)

Öz

Mürsel Gündoğdu'nun *Kalbin Şehrinde* romanı, Joseph Campbell'in "Monomit" kuramı bağlamında incelenmiştir. Campbell, "Kahramanın Sonsuz Yolculuğu" adlı eserinde, tüm mitlerdeki kahramanların ortak noktalarını açıklayan "Monomit" teorisini sunar. Bu teori, kahramanın yolculuğunu üç temel aşamada açıklar: Yola Çıkış, Erginlenme ve Dönüş. Araştırmanın amacı, "Kalbin Şehrinde" romanındaki başkahraman Ghazali'nin bu üç aşamayı ne ölçüde gerçekleştirdiğini belirlemektir.

Nitel bir araştırma olan bu çalışma, doküman analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Romanın analizi sonucunda, Ghazali'nin Campbell'in "Monomit" kuramına uygun şekilde hareket ettiği büyük ölçüde tespit edilmiştir. Ghazali, içsel bir çağrıyla yola çıkmış, ruhsal ve fiziksel sınavlardan geçerek kendini dönüştürmüş ve nihayetinde bilgi ve bilgelikle geri dönmüştür. Bu süreçte, Ghazali'nin yaşadığı deneyimler ve içsel yolculuk, Campbell'in kuramındaki aşamaları doğrular niteliktedir.

Ghazali'nin yolculuğu, kültürel ve bireysel bir dönüşümü temsil etmektedir. Roman, kahramanın içsel çatışmalarını, manevi arayışını ve sonunda kendini gerçekleştirme sürecini detaylandırmaktadır. Campbell'in "Monomit" kuramının evrenselliği, Ghazali'nin yolculuğunda bir kez daha doğrulanmaktadır. Farklı kültürlerin kahramanlarının benzer aşamalardan geçerek aynı temel döngüyü takip ettikleri görülmektedir.

Bu çalışma, kültürel hikâyelerin ortak noktalarının bilimsel bir temele dayandırılabilirliğini göstermekte ve edebi analizlerde kullanılabilir bir model sunmaktadır. Campbell'in "Monomit" kuramı, edebiyat, sinema ve diğer sanat dallarında kahraman anlatılarının analizinde evrensel bir araç olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Monomit Kuramı, Kalbin Şehrinde, Ghazali.

Summary

Mürsel Gündoğdu's novel "In the City of the Heart" was examined in the context of Joseph Campbell's "Monomith" theory. In his work "The Hero's Endless Journey", Campbell presents the "Monomyth" theory, which explains the common points of heroes in all myths. This theory explains the hero's journey in three basic stages: Departure, Initiation and Return. The aim of the research is to determine to what extent Ghazali, the protagonist in the novel "In the City of the Heart", fulfills these three stages.

This study, which is a qualitative research, was conducted using the document analysis method. As a result of the analysis of the novel, it has been determined that Ghazali acts in accordance with Campbell's "Monomith" theory. Ghazali set out with an inner call, transformed himself by going through spiritual and physical tests, and ultimately returned with knowledge and wisdom. During this process, Ghazali's experiences and inner journey confirm the stages in Campbell's theory.

Ghazali's journey represents a cultural and individual transformation. The novel details the protagonist's internal conflicts, spiritual quest, and eventual self-realization. The universality of Campbell's "Monomyth" theory is once again confirmed in Ghazali's journey. It is seen that heroes of different cultures go through similar stages and follow the same basic cycle.

This study shows that the common points of cultural stories can be based on a scientific basis and offers an important model that can be used in literary analysis. Campbell's "Monomyth" theory is used in literature, cinema and other branches of art.

Key Words: Monomyth Theory, In the City of the Heart, Ghazali.

Extended Summary

Mürsel Gündoğdu's novel "In the City of the Heart" has been comprehensively analyzed within the framework of Joseph Campbell's "Monomyth" theory. In his seminal work "The Hero with a Thousand Faces," Campbell presents the "Monomyth" theory, which outlines the common points of heroes in all myths. This theory explains the hero's journey in three fundamental stages: Departure, Initiation, and Return. This research aims to determine to what extent the protagonist of "In the City of the Heart," Ghazali, fulfills these three stages.

This study, a qualitative research, was conducted using the document analysis method. The analysis of the novel revealed that Ghazali largely adheres to Campbell's "Monomyth" theory. Ghazali embarks on a journey prompted by an inner call, undergoes spiritual and physical trials, transforms himself, and ultimately returns with knowledge and wisdom. Throughout this process, Ghazali's experiences and inner journey align with the stages described in Campbell's theory.

Ghazali's journey represents both cultural and individual transformation. The novel details the protagonist's internal conflicts, spiritual quest, and eventual self-realization. The universality of Campbell's "Monomyth" theory is once again confirmed through Ghazali's journey, illustrating that heroes from different cultures undergo similar stages and follow the same basic cycle.

Ghazali's story progresses in alignment with the three main stages of Campbell's "Monomyth" theory. In the first stage, "Departure," Ghazali responds to an inner call and leaves behind his familiar world to embark on an unknown journey. Despite living in fame and comfort, he feels an inner disquiet, prompting him to leave his family and possessions to seek spiritual peace. This process reflects the fundamental principles of the Monomyth theory, which emphasize the hero's departure from the familiar world into the unknown.

During the "Initiation" stage, Ghazali encounters various trials and challenges, through which he discovers and develops his inner potential. His experiences in sacred cities such as Damascus, Jerusalem, and Mecca lead to profound changes in his character. Ghazali's trials involving worldly possessions and his subsequent spiritual purification are significant examples of this stage. According to Campbell's theory, the hero undergoes transformative experiences during this stage, facilitating inner growth. Ghazali's process of spiritual purification exemplifies this transformation.

In the final stage, "Return," Ghazali returns to his point of origin. This return involves not only a physical return but also an inner transformation. Ghazali returns to his homeland with the knowledge and experiences gained from his journey. His acceptance by both his old and new worlds signifies the completion of his transformation. This stage requires the hero to recognize his belonging

to both his original and transformed selves. At the end of his journey, Ghazali attains inner peace, symbolizing the completion of his transformation.

This study demonstrates how Campbell's Monomyth theory can reveal similar themes and structures in stories across different geographies and cultures. Ghazali's journey serves as a clear example of these universal themes and structures. This example validates Campbell's claims, showing that the foundational cycles and themes in the stories of different cultures are fundamentally similar, highlighting the universality of human experience.

In "In the City of the Heart," Ghazali's story follows the three stages of Campbell's Monomyth theory, with his inner call to adventure, the trials he faces, and his eventual return and transformation. Throughout this process, Ghazali's internal and external struggles reveal the depth and growth of his character.

In conclusion, "In the City of the Heart" demonstrates that Ghazali completes the hero's journey as outlined in Campbell's Monomyth theory. This indicates that despite cultural differences, the hero's path is universally similar. Campbell's theory suggests that the stories of nations across different geographies and cultures contain fundamentally similar themes and structures. Ghazali's story, as an example of this universal structure, successfully illustrates the hero's internal and external journey.

Ghazali's transformation throughout his journey is significant not only for his personal development but also for the values he brings to his community. Campbell's Monomyth theory helps us understand the foundational structures of stories from different cultures, showing how these stories converge in a universal language. Ghazali's journey exemplifies both an individual quest and a contribution to society, reaffirming the validity of Campbell's theory.

This study is valuable as a guide for screenwriters, authors, and artists in constructing their works on a scientific basis. Campbell's Monomyth theory is not only useful for literary analysis but also as a critical tool in structuring works in cinema and other art forms. Ghazali's story provides a concrete example of how this theory can be practically applied. Ghazali's inner and outer journey stands as a living example of Campbell's hero's journey theory, fulfilling the purpose of this study.

GİRİŞ

İnsanlığın varoluşundan itibaren her kişinin, topluluğun, milletin kendine has bir hikâyesi olmuştur. Kültürleri, örfleri ve yaşam tarzları farklı olsa da hayat içindeki temel döngülerinin benzer olduğunu savunan Amerikalı yazar Joseph Campbell, *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* adlı kitabında bu ortak noktaların ne olduğunu haritalama yöntemi ile gösterir. Yolculuğun başlangıcı, mentörün ortaya çıkışı, zorluklarla dolu yolculuk, dönüş ortak noktaların belli başlılarıdır.

Campbell, kuramı açıklarken milletlerin başlangıcını ifade eden mitlerden faydalanarak kahramanın yolculuğunu "monomit kuramı" ile açıklar. Yazar, kuramı ilk defa 1949 yılında yayınlanan *Binbir Suratlı Kahraman* adlı kitabında kullanılır.

Campbell, farklı coğrafya ve kültürlerde yaşayan milletlerin kendilerine özgü masal ve öyküleri olsa da özünde dünyanın neresinde olursa olsun anlatılan bu hikâyeler birbirine benzemektedir (Campbell 13). Anlatılan bu hikâyelerdeki benzerlikler bizi Carl Gustav Jung'un arketip kavramına götürür. Arketipler, kolektif bilinçaltının evrensel ortak ve kalıplaşmış sembolleri ve motifleridir. Bu arketipler, insanların ortak deneyimlerinden kaynaklanır ve mitlerde, efsanelerde, rüyalarda ve sanat eserlerinde sıkça görülür.

Jung'a göre, arketipler, bireyin kişisel bilinçaltı ile kolektif bilinçaltı arasında bir köprü oluşturur. Bu arketipler, insanın davranışını, algısını ve düşüncesini derinden etkiler. Örneğin, kahraman, ana, baba, bilgelik figürü gibi arketipler, farklı kültürlerde ve zaman dilimlerinde benzer biçimde ortaya çıkar. İnsanoğlunun dünyaya gelişinden itibaren arketipler davranışların ortaya çıkışıyla kendini göstermeye başlar. Bunlar sonradan kazanılmayıp doğuştan getirilir (Atay 3). Gerek Campbell gerekse de Jung'un söylemleri bizi milletlerin tarihlerindeki ortak noktaların olduğu gerçeğine götürür.

Monomit kuramını daha iyi kavrayabilmek için mitlere bakmak gerekir. Kutsal öykü olarak bilinen mitler çok eski dönemlerde bitmiş olayların abartılı bir dille anlatılması ile oluşan hikâyelerdir. TDK sözlüğünde karşılığı ise: Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos (<https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 11.04.2023) Tanrı ve tanrısal varlıkların yaptığı eylemleri anlatan mitler, bir şeyin nasıl yaratıldığını anlatır. Tarihin çok eski dönemlerinde ritüellere konu olan oluş ve yaratılış meselesi dil aracılığıyla mite dönüşür. Milletler kendi kültürleri ve gelenekleri çerçevesinde ritüelleri tekrar ederek mitlerin varlığını sürdürmesini sağlar (Sümer 3).

Geçmişten günümüze mitleri anlamlandırma noktasında büyük tartışmalar yaşanmıştır. Bundaki en büyük sebep mitlerin antropoloji, dinler tarihi, sosyoloji psikoloji ve felsefe gibi birçok alanla ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla mitleri anlamlandırmanın en etkili yolu onu disiplinler arası bir yaklaşımla incelemektir (Batuk 26). Tartışılan diğer bir konu da mitlerin bilime ters düştüğü düşüncesidir. Bu düşüncenin aksini savunanlar mitlerin bilim ile ilişkili olduğunu iddia eder. Onlara göre mitin temelini oluşturan birtakım sembol ve simgeler doğa ve gökyüzünün gözlemlenmesi sonucu oluşturulmuştur. Bu da mitin coğrafya ve astronomi ile olan bu ilişkisinden ötürü bilimden çok da uzak olmadığını göstermektedir.

Mitler tıpkı masallar ve efsaneler gibi toplumların inanışları, kültürleri ve yaşayışlarıyla ilgili ciddi bilgiler verir. İçinde barındırdıkları simge ve sembollerde

saklıdır. Şifreler çözülmüşse o toplum hakkında bilinmezlikleri giderilir (Kırgız 2-3). Mitin insan psikolojisi üzerinde etkileri de vardır. Simgeler anlamlandırılıp çözüldüğünde mitler mensubu olduğu milletin eylemlerini hangi zihinsel süreçlerden geçerek ortaya çıktığını açıklar. Böylece davranışların altında yatan sebepler daha iyi anlaşılabilir olacaktır (Dursun 250-266).

Mitler üzerine yaptığı çalışmaları ile tanınan Campbell, tezini "monomit kuramı" ile üç ana başlık adı altında toplar: Yola çıkış, erginleme ve dönüş. Kahraman bu üç aşamayı geçerek kendi bilincine varır; böylece kendini gerçekleştirir. Yola çıkış aşamasında kahraman, bilinmeyen bir dünyaya doğru bir yolculuğa çıkar veya mevcut dünyasından uzaklaşır. Bu aşama genellikle kahramana çağrıyla başlar. Kahraman, genellikle bir rehber figür tarafından ya da içsel bir istekle dışarıya doğru itilir. Ayrılış aşamasının sonunda kahraman, geleneksel dünyasından ayrılır ve maceraya adım atar. Kuramın ikinci aşaması olan erginlenme safhasında kahraman, macerası boyunca bir dizi deneme, sınav ve keşif yaşar. Bu aşamada kahraman, kendisini dönüştüren deneyimlerle karşılaşır, yardımcılarıyla tanışır ve zorluklarla mücadele eder. Bu süreçte kahraman, içsel potansiyelini keşfeder ve geliştirir. Zorluklarla dolu bu aşama, kahramanın karakterinde derin değişikliklere neden olur. Son safha olan dönüş aşamasında ise kahraman, deneyimlerinden edindiği bilgi ve güçle başlangıç noktasına geri döner. Bu dönüş genellikle başlangıçtaki dünyasına bir hizmet veya bir bilgiyle gerçekleşir. Ancak dönüş, genellikle kahramanın içsel bir dönüşümüyle de ilişkilidir. Dönüş aşaması, kahramanın artık hem eski dünyasına ait hem de ondan farklı biri olduğunu kabul etmesini gerektirir. Aşamaları tamamlayan kahraman, yolculuğunu tamamlamış olur. Bölümlerin her birinde karşılaşılan sorunlar kahramanın bir nevi kendisiyle hesaplaşarak eski bağlarından kopması anlamına gelir. Zihinsel bir süreçten geçen kişi, geçmişle ilişkisini kesip alışkanlıklarını terk etmek suretiyle yeniden doğar. Böylece "yolculuk" metaforu karşımıza çıkar. Yolculuk döngüsünü oluşturan her bir süreçte, kahraman geçmişte olduğu kişi ile ilgili derin bir unutmaya halindedir. Yeniden doğuşuna adapte olan kahraman, kendi ilksel kimliğini korku yoluyla, güce ve materyalizme duyduğu güdü ile unutulabilir (Kırgız 4).

Kahraman, sahip olduklarını -evini, işini, ailesini, toprağını- terk ederek bilinmeyene gitme cesareti gösteren kişidir. Bu yolculuğa çıkarken tamamen korkusuz değildir ama korkularının üzerine gitme cesareti göstermesi kendisini kahraman yapar. Erich Fromm bunu şu şekilde açıklar: "Sahip olmanın verdiği güvenle yaşayan insanlar, elde ettiklerini kaybetmemeye çalışırken, yeni bir fikri, bir ideali olan ve yeni gelişimlere çekinmeden atılan kimseleri kahramanlaştırma eğilimindedirler" (Alıç F.&Alıç 3). Campbell ise kahramanı denememişi deneyip başarı gösteren kişi olarak görür. Burada en önemli nokta şayet kahraman sembolik bir dünyayı keşfe çıkmışsa aynı zamanda iç dünyaya yolculuğa başlamıştır demektir. Kahraman yenedünyada gerçek

dünyada gördüklerinin çok daha fazlasını görüp keşfederken gerçek kimliğini öğrenir. Campbell'e göre Kahramanın yolculuğunu anlatan "monomit" bir nevi kahramanın iç yolculuğunun adıdır (Alıç F.&Alıç 3).

Campbell'in mitler üzerinde yaptığı araştırmalar ile Jung'un arketipler üzerine yaptığı çalışmalar farklı milletlerin ortak değerlerine işaret eder. Bu ortak değerler, halkların kahramanlarının benzer aşamalardan geçerek bu mertebeye ulaştıkları gerçeğine götürür.

KALBİN ŞEHRİNDE ESERİNDE OLAY ÖRGÜSÜ

Akıl kalbi Ararken kitabının devamı olan Kalbin Şehrinde romanında iki vaka halkası mevcuttur. Mustafa ve Hans gazetecidir. Amerika'nın Irak'ı işgali sırasında çoğunluğunun gazeteci olduğu birçok insanla otelde mahsur kalırlar. Çok geçmeden otel saldırıya uğrar ve bu saldırıda Hans, Mustafa'nın hayatını kurtarır. Daha sonra bu ikili arasında oluşan dostluk Hans'ın Mustafa'nın Kerkük'teki ailesinin yanına gelmesiyle farklı bir aşamaya geçer. İlk burada geçici bir süre kalmayı düşünen Hansı, Mustafa'nın babası -büyük din âlimi Abdurrahim Efendi- ile tanışınca hayatı tamamen değişir. Zaman içerisinde İslam'a karşı büyük bir ilgi duyar. Hans'ın bu ilgisini fark eden Mustafa, kendisine Gazali'nin yaşadıkları başta olmak üzere dönemin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerini anlatır. Çalışmanın bu kısmında Gazali'nin kendisiyle hesaplaşmak için çıktığı yolculuk araştırılacaktır.

Yoksul bir aileden gelen Muhammed diğer adıyla Gazali, babasının ilme olan düşkünlüğünden dolayı önce Samarra ardından Nurbam'da gördüğü eğitimlerle kısa sürede kendinden söz ettirir. Olay ve hadiseleri yorumlaması o kadar etkileyicidir ki önyargı ile karşısına gelen birçok insanı ikna ederek gönderir. Az zamanda çok büyük işler başaran bu genç âlim, Büyük Selçuklu Devleti'nin veziri Nizamülmülk'ün dikkatini çeker. Vezir, Gazali ile tanıştıktan kısa bir süre sonra onu Bağdat Nizamiye Medresesi'nin Baş Müderrisi olarak atar.

Genç yaşta bir din âliminin ulaşabileceği en üst mertebeye ulaşan Gazali, ailesi ile adeta küçük bir saray hayatı yaşar. Gerek öğrencileri gerekse de Bağdat halkı onu el sütünde tutup kendisine büyük saygı gösterir. Şöhreti artık Anadolu'yu aşır kıtalara ulaşmıştır.

Gazali, bunca şöhret, saygı ve rahatlığın içinde kendisi ile bir hesaplaşmanın içine girer. Bu hesaplaşmanın neticesinde ruhunu huzura kavuşturmak için bir yolculuğa çıkar. Ailesi dâhil sahip olduklarının hepsini geride bırakan Gazali, önce Şam'a ardından Kudüs'e ve en sonunda kutsal topraklar Mekke ve Medine'ye yolculuğa çıkar. Uzun yıllar burada kaldıktan sonra ailevi nedenlerden ötürü Bağdat'a geri döner. Oradan da doğduğu topraklara gelir ve nihayetinde de bu dünyadaki yolcuğu sana erer.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında Gazal'inin yolculuğu Joseph Campbell'in *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*'nu anlattığı "monomit kuramı" bağlamında üç

aşamada (Yola çıkış, Erginlenme ve Dönüş) incelenecektir.

1.YOLA ÇIKIŞ

1.1. Maceraya Çağrı

Hikâyenin kahramanı normal insanlar gibi hayatını sürdürürken iç sesi onu bilinmedik diyarlara doğru bir yolculuğa çağırır. Monomitik döngünün ilk adımı olan bu aşamada gizli bir güç, kahramanın büyük mücadele için hazır olmasını ister. Kahraman için sıra dışı olan bu durum Campbell'e (2023) göre: "Uzak bir ülke, bir orman, yeraltında, dalgaların altında ya da göğün üstünde bir krallık, gizli bir ada, sisli dağ tepesi ya da derin bir rüya hali; fakat hep tuhaf biçimde akışkan ve çok biçimli varlıkların, hayal edilemez eziyetlerin, insanüstü görevlerin ve olanaksız zevklerin teri olarak kahramanın karşısına çıkmaktadır" (s.60). Kahraman, her ne kadar gerçeğin peşinden gittiğine inansa da aslında kendi iç dünyası ile hesaplaşma yoluna gitmiştir. Yolculuk boyunca kendisi ile mücadele eder. Hayatındaki eksikliği tamamlayıp yanlışları da düzeltmeye çalışır. "Campbell, ister büyük ister küçük olsun çağrının her zaman, hangi yaşam sahnesinde ya da aşamasında olursa olsun, yolculuğun tamamlandığında bir ölüme ve bir doğuma eşitlenen geçiş anını ya da ayinini kapsayan bir dönüşümün gizemli perdesini kaldırdığından dem vurur" (Campbell 55).

Odysseia" destanında, Odysseus'un Kalypso'nun adasında ve evine dönme konusunda yaşadığı içsel çatışmanın bir benzerini kitabın kahramanı Gazali de yaşar. Tıpkı "monomit" kuramının ilk aşamasında olduğu gibi iç ses onu bir yolculuğa çağırır: "-Yolculuğa hazırlan, büyük yolculuğa... Çünkü ömründen çoğu gitti, azı kaldı. Üstelik önünde uzun bir ahret yolculuğu var. Yaptığın ilim ve emek, hep riya ve gösteriştir. Eğer şimdi değilse ne zaman? Vazifeyi hemen bırakmazsan ya ne zaman terk edeceksin?" (Gündoğdu 282) Romandaki bu ifadeler campbell'in "monomit" kuramındaki ilk safha olana "maceraya çağrı" aşamasının açık bir örneğini teşkil eder. Kitabın başka bir bölümünde ülkenin dört bir yanından gelen tabipler sanki gizli bir güç tarafından yönlendirilmişçesine kahramanın söylediklerini teyit eder. Gazali, kendisini ikna etmeye çalışan kardeşine: "-Tabiplerin sözlerini işittin Ahmet. Benim için bir mekân değişikliğinin zaruri olduğunu söylediler. Bende aynı sesi dinliyorum" (Gündoğdu 294). Gazali'nin yaşadığı bu içsel çatışma ve çağrı, Campbell'in teorisinin evrenselliğini ve farklı kültürlerdeki kahramanların benzer süreçlerden geçtiğini doğrular.

1.2. Çağrının Reddedilişi

Alışılmış döngüyü terk etmek kolay değildir. Yıllarca alışılmış düzeni ve hayatı bırakmak kahramana zor gelir. Üstelik bilinmezlikle dolu olan yeni yaşamın kendisine ne getireceğini bilmediği için isteksizdir ve çağrıyı olumsuz karşılar. Campbell'e göre bu reddediş, "Kişinin kendi çıkarı saydığı şeyden vazgeçmeyi reddetmesi demek olduğunu gösterir" (Campbell 61).

Gazali'yi yolculuğa çağırın iç ses onu kendisi ile hesaplaşmaya iter. Gilgamesh Destanı'nda, Uruk Kralı Gilgamesh, ölümsüzlük arayışı sırasında birçok kez yolculuğunu bırakmayı ve çağırışı reddetmeyi düşünmesine benzer bir şekilde Gazali de bu çağırışı bertaraf etmek için kendine sorular sorar. Gazali'nin zihni soru nehrine dönüşür: "Ders anlatırken hasımlarımın fikirlerini çürütürken ahrete faydası olmayan ilimlere mi yöneldim acaba? Yüce Allah'ın rızasını ne kadar gözettim? Yaptığım iş sırf Allah rızası için miydi? Gibi suallerle iç sese bir nebze de olsa karşı koyar" (Gündoğdu 282). Bu sorular, kahramanın bilinen düzeni terk etmekteki tereddütlerini ve manevi bir derinleşme arayışını yansıtır. Bu içsel çatışma ve sorgulama, Campbell'in kuramında önemli bir engel olarak işlev görür; kahramanın bu aşamayı aşması, yolculuğunun "Başlangıç" evresine geçişi için gerekli motivasyonu ve zemini hazırlar, böylece Gazali'nin kişisel ve manevi dönüşümüne olanak tanır.

1.3. Doğüstü Yardım

Döngünün bu aşamasında kahramanın kafasındaki soru işaretlerinin giderilmesi için bir rehber diğer deyişle bir mentör gönderilir. Çağırışı reddedişinden korktuğu anlaşılan kahramana gönderilen bu kişi yolculuk boyunca ona yol gösterip yardımcı olur. Bu yardımlar tılsımlı bir nesne, bir hayvan ya da parlak bir fikir olabileceği gibi, "maceracıya aşması gereken ejderhalara karşı tılsımlar sağlayan koruyucu bir figür" de (Campbell 70). bu aşamada etkin nitelik taşır.

Yolculuk boyunca kahraman içindeki sesi dinlemektedir. Ses onu nereye yönlendiriyorsa kendisi de oraya gider. "Beni Şam çağırıyordu... Şam, o saatlerde ruhumun iplerini eline almış olan bir efendiydi ve ben onun itaatkâr kölesi olarak büyük bir sevda ile ona doğru yürüyordum. Karşı durulmaz bir cazibeydi bu benim için ve bütün ruhumu tepeden tırnağa büyüleyen bir efsundu (Gündoğdu 30).

İhsan, fiziksel olarak Gazali'ye yolculuğunun belli bir aşamasına kadar destek olmuş ve Bağdat'taki medresede ona yardım etmiştir. Ayrıca, Şam yolculuğu sırasında Gazali'yi gizlice takip etmektedir. Fark edilince de: "-Efendim! Sizi nasıl böyle hem de bu karışık dönemde yalnız başınıza korumasız bırakayım. Kendimi bir türlü mazur göremiyorum" (Gündoğdu 24). İhsan'ın gizlice onu takip etmesi ve koruyucu önlemler alması, Campbell'in teorisinde bahsedilen "koruyucu figür" rolünü açıkça bir göstergesidir. Bu, Gazali'nin iç sesini dinleyerek ilerlediği ve bu içsel rehberliğin onu ruhsal olarak çektiği yere, yani Şam'a doğru yönlendirdiği bir süreçtir.

1.4. İlk Eşiğin Aşılması

Kahramanın harekete geçip yolculuğa başladığı aşamadır. Alışkın olduğu yaşamı yani rahatı bırakıp yenedünyaların kapısını açar. Önünde karanlık ve de tehlikelerle dolu bir yol vardır. Sıradan insanlar elindeki ile yetinip konfor alanını bozmaya cesaret edemezken kahraman keşfedeceği dünyadaki yeniliklerin

peşine düşer. Campbell bunu:

"İlk Eşiğin Aşılması" aşamasında "kahraman, kaderinin ona rehber ve yardımcı olan kişileştirmeleriyle birlikte, aşırı güç bölgesinin girişindeki "eşik muhafız"ına gelinceye dek ilerler. Bu tür muhafızlar, kahramanın şu anki alanının ya da yaşam ufğunun sınırlarını belirterek dünyayı dört yönde –ayrıca aşağıda ve yukarıda- sınırlar. Onların ardında karanlık ve bilinmeyen tehlike vardır" (Campbell) şeklinde ifade eder.

Kahramanın Sonsuz Yolculuğu'ndaki bu aşama kahramanın harekete geçip onu yeniden var edecek aşama olan "balinanın karnı" aşamasının hemen öncesindeki aşamadır. Homeros'un "İlyada" destanında, Akhilleus'un, Troya Savaşı'na katılmak üzere Yunanistan'dan Troya'ya gitmesi gibi Gazali de yeni kimliğine kavuşmak için harekete geçmiştir: "Dönüşü olmayan bir yola girdiğimin farkındaydım. Bu yüzden hüzün, deli dalgalar gibi yüreğime yüreğime vururken hiç tereddüt göstermeden atımı mahmuzladım (Gündoğdu 10)." Yolculuğa başladığını gösteren başka bir bölümde ise: "Gönlümde yıllar yılı kök salıp yeşeren mal ve servet sevgisini yele vererek, saçıp savurarak gidiyordum" (Gündoğdu 11) diyerek geri dönüşü olmayan bir yola girdiğini ifade eder. Campbell'ın teorisindeki bu evre kahramanın kişisel büyümesini ve yeni sınırlarını zorlamasını gerektirdiğini gösterir.

1.5. Balinanın Karnı

Büyülü eşikten geçişin bir yeniden doğum alanına geçme olduğu fikri, bütün dünyada balinanın karnının rahim imgesiyle simgelenmiştir. Kahraman, eşiğin gücünü ele geçirmek ya da onunla uzlaşmak yerine bilinmeyenin içinde kaybolur ve ölmüş gibi görünür (Campbell 86).

Dönüşüm için önemli bir eşiği temsil eden bu bölümde kahraman yavaş yavaş bir dönüşüm yaşar. İçi Allah ve peygamber sevgisi ile dolu olan kahraman kutsal şehirlerin her birini gezdikçe değiştiğini fark eder: "Şam'ın havası dokusu ve ruhu bana şifa kaynağı olur" (Gündoğdu 59). Peygamber şehri diye adlandırılan Kudüs'ten dönüşünde ise geleceğe dair güzel umutlar yeşerir: "Düşlerim, avucumda kanatlanan kuşlar gibi sonsuzluğa doğru uçuyordu. Deniz, kabına sığmıyordu, deniz hırçındı, deniz ucu bucağı görünmeyen bir sonsuzluktu"(Gündoğdu 96). Kutsal topraklarda ise Gazali'nin bu değişimi doruk noktasında yaşadığı görülmektedir: "Gözlerim onun ikramlarını müşahede etmek için etrafı tarıyor, yüreğim Kâbe'nin Rabbinin mübarek cemalini görmeyi ümit ediyordu. O ana dek yüreğimin bu denli genişlediğine şahit olmamıştı" (Gündoğdu 113). Gazali'nin kutsal şehirleri ziyaret ederken yaşadığı dönüşüm, yeniden doğum sürecini açıkça ortaya koyar. Şam'ın "havası, dokusu ve ruhu" ile başlayan değişim, Kudüs'ten dönerken "geleceğe dair güzel umutlar"ın yeşermesi ve Kâbe'de doruğa ulaşan manevi genişlemesi ile devam eder. Gazali'nin bu değişimi, Campbell'ın balinanın karnı metaforuyla örtüşen derin bir içsel dönüşümü ve kişisel yenilenmeyi ifade eder. Gazali'nin yolculuğunda,

manevi büyüme ve içsel dönüşümün bu evresi, onun karakterinin ve ruhsal yapısının tamamen yeniden şekillendiğini gösterir, böylece kahramanın bu aşamada dönüşümünü tamamlamış olur.

2. ERGİNLENME

2.1. Sınavlar Yolu

Eşiği aştıktan sonra, kahraman bir dizi sınavdan geçmek üzere tuhaf biçimde akışkan, belirsiz biçimlerin düş dünyasında ilerler. Bu, mit-maceranın sevilen bir aşamasıdır; mucizevî sınavlar ve işkencelerle dolu bir dünya edebiyatı yaratmıştır. Kahraman bu bölgeye girmeden önce karşılaştığı doğüstü yardımcının önerileri, tılsımları ve gizli araçlarından yardım almaktadır. Ya da insanüstü yolculuğu sırasında kendisini her yerde destekleyen iyi kalpli bir güç olduğunu ilk kez burada da fark edebilir (Campbell 96).

Kahraman olmanın yolu hiç kuşkusuz sınavlarda başarılı olmaktan geçer. *Gilgamesh Destanı*'nda, Gilgamesh'in ölümsüzlük arayışı sırasında karşılaştığı zorluklar gibi Gazali de iç sıkıntısından kurtulmak için İslam dünyasının kutsal şehirleri olan Şam, Kudüs, Mekke ve Medine'de inzivaya çekilerek kendisiyle iç hesaplaşmaya girer. Ziyaret ettiği ilk şehir olan Şam'da sınavların ilkini vererek kendisi ile bir hesaplaşmanın içine girer: "Okudukça, kavgalarımı ve savruluşlarımı hatırlıyordum. Beni terk makamında ileri geri, sağa sola salındıran içimdeki fırtınadan kaçarak tefekkür gemisine yeniden bindim. Az sonra bir uçurumun kenarında bulunduğum gerçeğiyle yeniden yüzleştim" (Gündoğdu 46). Gazali'nin ikinci sınavı dünya malıyla ilgilidir. Bir din âlimi nasıl olur da dünyevi şeylere razı gelir: "Gözlerimin günahlarından dolayı Yüce Allah'a saatlerce yakardım... Sultanların himayesinde lüks, şöhret, servet içinde geçen senelerimin boynumda asılı zincirler olduğunu ayan beyan seyrediyordum. Üzıldüm, darlandım, yangınlara tutuldum. Utancımın yerin dibine girdim" (Gündoğdu 201). Yolculuğun sonunda kendisiyle olan hesaplaşmasını tamamlayan kahraman, sahip olduğu her şeyi geride bırakır. Ruhsal anlamda bir arınma yaşayan Gazali, sınavları başarılı bir şekilde geçmiştir.

2.2. Tanrıçayla Karşılaşma

Genellikle bütün engeller ve devler aşıldığında gelen en son macera, başarılı kahraman ruhun Dünyanın Kraliçe Tanrıçasıyla mistik evliliği (*τεροζ γαμζ* [hieros gamos]) olarak sunulmuştur. Bu en alt noktadaki, zirvedeki ya da dünyanın en ucundaki, kozmosun orta noktasındaki, tapınağın sunak yerindeki ya da kalbin en derin noktasının karanlığındaki krizdir (Campbell 103).

Campbell'in Monomit kuramında her ne kadar kahraman hikâyenin sonunda bir kadın ile birlikte olup ödülünü alıyor olsa da bu hikâyede bunun örneğine rastlanılmaz.

2.3. Baştan Çıkarıcı Kadın

Dünyanın kraliçe tanrıçasıyla mistik evlilik kahramanın tam bir yaşam ustalığını temsil eder, çünkü kadın yaşamdır. Kahramanın deneyimini ve edimini önceleyen sınamalar, bilincini geliştiren ve kaçınılmaz gelininin yani anne-yok edenin sahiplenişine katlanabilecek hale getiren araçların gerçeğe dönüşme krizidir (Campbell 113).

Yolculukta kahramanın karşısına herhangi bir kadın çıkmadığı gibi kahraman eşi Nurbanu'ya büyük bir sadakatle bağlıdır.

2.4. Babanın Gönlünü Alma

Bu aşama kahramanın duygu dünyası açısından son derece önemlidir. Baba ve oğul arasındaki ilişkiye değinilir. Genellikle kahramanın babası ya onu bırakmış ya ölmüş ya da oğlu ile sorunlar yaşamıştır. Oğul ilk başta babasını pek önemseme de sonraki aşamada onun kendisi için ne kadar önemli olduğunu anlar ve bir şekilde onun gönlünü alıp ruhunu huzura kavuşturmak için uğraşır. "Kahraman, babanın ego-yıkıcı erginleşiminin ürkütücü deneyimlerinin hepsinden büyüleriyle korunmasını sağlayan yardımcı dışı figüründen umut ve güvence elde edebilir. Çünkü eğer korkutucu babaya güvenmek olanaksızsa eğer, kişinin inancı başka bir yere bağlanır ve bu desteğe olan güvenle kişi krizi atlatır" (Campbell 152).

Muhammed Efendi'nin çocukları Gazali ve Ahmet üzerinde çok büyük emekleri vardır. Maddi anlamda zor şartlar altında olmasına rağmen kendinden kıyarak çocuklarını okutur. Öğrenim ile geçen hayatında genç yaşta babasını kaybeden Gazali, babasına karşı hep kendini borçlu hissetmiştir. Homeros'un "İlyada" destanında, Achilleus'un babası Peleus ile barışmasından farklı olarak, Gazali dönüş yolculuğunda babasına olan borcunu bir nebze de olsa ödeyip vicdanını rahatlatmak için doğduğu yer olan Tus'ta babasının adına bir medrese yapmak ister. Bu durumu da kardeşine açarak: "-Ahmet! Allah izin verirse niyetim Tus'a dönüp evimizin yanında bir hankâh ile küçük bir medrese inşa ederek orada talep edenlere ahretten saadete nail edecek olan ilimleri anlatmaktır" (Gündoğdu 2005). Gazali babasına olan minnettarlığını somut bir eylemle göstermeyi tercih ettiğinin bir işaretidir. Kardeşi Ahmet'in de bu isteği yerine getirmesi, aile içindeki bağların ve geçmiş nesillere olan saygının güçlü bir göstergesi olarak ön plana çıkar. Bu, Gazali'nin kendi içsel yolculuğunda önemli bir dönüm noktasıdır ve Campbell'in teorisindeki bu evrenin derin manevi ve duygusal bağlamını pekiştirir.

2.5. Tanrılaştırma

Kahramanın elde ettiği başarılar sonucunda genellikle tanrılar tarafından olağanüstü özelliklerle donatılır. Bu durum kahramanın yarı tanrı gibi düşünülmesine neden olduğu için halkın gözünde kahraman yüceltilerek kutsanır.

Kahramanın Sonsuz Yolcuğu sürecinde kahraman birçok kimseden övücü

sözler alıp el üstünde tutulmasına rağmen tanrılaştırıldığına dair bir bilgi ile karşılaşmamıştır. Sadece öldüğünde vasiyeti üzerine onu mezarına koyan Şeyh Ebu Bekir en Nessac onu mezara koyduktan sonra yüzü adeta küle dönmüştü. En Nessac bunu şu şekilde izah ediyordu:

"- Ne zaman ki, İmam Gazali Hazretleri'ni mezarının içine koydum. Kible tarafından nurlu bir sağ elin çıktığını gördüm. Hafiften bir ses bana şöyle nida etti: "İmam Gazali'nin elini Seyyidü'l Mürsel'in Muhammed Mustafa'nın (a.s.m) eline koy!" Bana söyleneni yaptım. İşte mezardan çıktığımda benzimin sararmış solmuş olmasının sebebi budur" (Gündoğdu 325).

Bu sözler, kısmen de olsa kitabın kahramanın öldükten sonra olağanüstü özellikler atfedilerek tanrılaştırıldığına işarettir. Tıpkı Manas Destan'ında Manas'ın Cesaret, bilgelik ve liderlik yeteneklerinden ötürü halk tarafından yüceltilip tanrılaştırılması gibi.

2.6. Nihai Ödül

Amansız mücadelenin de sonunda kahraman amacına ulaştığı için ödülünü alır. Bu ödül arzulan bir his, şöhret, ruhunun huzura kavuşması veya maddi anlamda bir hazine, bir konum elde etme gibi farklı kazançlar olabilir. Dönüşümünü tamamlayan kahraman, artık birçok sınava tabi tutulan "sıradan kahraman" (Campbell 161) olmaktan sıyrılıp, ergin hale gelir. Hayatta her zorluğun bir mükâfatı vardır ve kahraman zorlu yolculuğunun sonunda hayatının hazinesine sahip olur.

Gazali'nin mücadele ile geçen yorucu dünya hayatının sonunda kazandığı ödül, hiç kuşkusuz yetiştirmiş olduğu binlerce talebe ve arkasında bıraktığı eserler olmuştur: "... yüzlerce, binlerce talebeye verdiğim dersler... Sayısı boyumu geçen telif eserlerim..."(Gündoğdu 308). Gazali'nin öğrencilere verdiği dersler ve telif ettiği eserler, onun manevi ve entelektüel mirasını oluşturur. Bu eserler, onun ölümünden bin yıl sonra bile yaşamaya devam ederek, Gazali'nin düşünce dünyasına ve toplum üzerindeki etkisine kalıcı bir değer katar. Bu, sadece kişisel bir başarı değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir etki yaratma kapasitesinin bir göstergesidir. Gazali'nin bu ödülü, onun hayatının zorluklarına karşı koyma yeteneğinin ve bu süreçte geliştirdiği derin bilgelik ve ruhsal olgunluğun bir yansımasıdır.

3. DÖNÜŞ

3.1. Dönüşün Reddedilişi

Kahraman artık yolculuğunu tamamlamıştır. Aşılacak yollar savaştıkları düşman kalmamıştır. Ait olduğu dünyaya dönmesi beklenen kahraman, başlangıçta olduğu gibi burada çağrışıyı reddeder. Yenidünyada kalmak ister. Campbell bunu şu şekilde açıklar:

Kahramanın macerası ya kaynağa nüfuz etme ya da birtakım erkek ya da kadın,

insan ya da hayvan kişileşmelerin yardımıyla sona erdiğinde, maceracının yaşam değiştiren gezisinden dönmesi gerekir. Monomitin ölçütü olan tam çevrim, kahramanın, ödülün, topluluğun, ulusun, gezegenin ya da on bin dünyanın yenilenmesiyle sonlandırabileceği bilgelik tılsımlarını, Altın Post'u ya da uyuyan prensesini insanlar dünyasına geri getirmesi gerekmektedir. Fakat sorumluluk sık sık geri çevrilmiştir.

Homeros'un "Odyssea" destanında, Odysseus'un, Kalypso'nun adasında kalmak istemesine benzer bir şekilde Gazali de dönüşünü tamamlamıştır fakat eski günlerine geri dönmekten korktuğu için yardımcısı İhsan'ın binlerce kilometre yolu aşır kendisini ikna etmek için öne sürdüğü her şeye rağmen dönmek istememektedir. "İhsan Çocuklarımın ısrarla beni çağırdığını ve artık sıkıntılara dayanacak güçleri kalmadığını söylediğinde sanki onların acısını yaşıyor gibiydi... İçim yanıyordu ama durultmak için aylarımı, yıllarımı harcadığım gönül denizimi bir çırpıda dalgalandırıp yeniden bulandırmak istemiyordum" (Gündoğdu 177). Gazali, dönüş yolculuğunu tamamlamış olmasına rağmen, eski günlerine ve sıkıntılara geri dönmekten çekindiğini görülmektedir. İhsan'ın, Gazali'yi dönmeye ikna etmek için kat ettiği uzun yol ve çocuklarının çağrısını ilettiği sahne, Gazali'nin iç çatışmasını ve dönüş kararı almadaki tereddüdünü derinlemesine gösterir. Bu, kahramanın dönüşünün ne kadar zor ve karmaşık bir süreç olduğunu vurgular ve Campbell'ın teorisindeki "Dönüşün Reddedilişi" aşamasının Gazali'nin hikâyesinde nasıl somutlaştığını gösterir.

3.2. Büyülü Kaçış

Görevini tamamlayan kahraman artık dönüş yolundadır. Şayet Tanrılar tarafından kutsanıp sihirli güçlerle donatılırsa dönüş yolu sakın geçer. Aksi bir durumda ise kahraman ile tanrı arasında trajik komik bir aksiyon yaşanır. Kahraman, sürekli kaçış içerisinde olur.

"Büyülü Kaçış" aşamasını Campbell, tanrı ve tanrıçanın kutsamasını elde eden ve toplumun yeniden yapılanması için bir iksirle birlikte dünyaya dönmekle görevlendirilen kahramanın zafere ulaşmasından sonra doğüstü güçler ile desteklendiğinden dem vurur. Bazen bu durumun tersi de yaşanabilmektedir. Tanrının rızasını alamayan kahraman, dönüş yolunda büyü engel-lemeler ile karşılaşabilmektedir" (Campbell 182).

Kendi iç hesaplaşmasını tamamladıktan sonra makam ve mevkiden, şan ve şöhretten vazgeçip dünyevi şeyleri terk eden kahraman dönüş yolunda konumundan faydalanmak isteyenlerce kendisine çeşitli zorluklar çıkarılır. Kargaşanın arttığı bir dönemde Sultan Sencer, Nişabur'dan Meşhed'e gelen Gazali'ye bir ferman yollayarak kendisinin burada kalması için onu ikna etmeye çalışır: "Mademki Meşhed'e kadar gelmişsiniz, oradan ordugâhımıza az bir mesafe vardır. Gelmek güç bir iş değildir" (Gündoğdu 258). Kahramanın ait olduğu dünyaya dönüşünü engellemek için girişimler devam eder. Bu sefer

de Ziyaülmülk kendisini Bağdat'a davet ediyordu: "Mektup, Nizamülmülk'ün oğlu Ziyaülmülk tarafından gönderilmişti. Bağdat veziri ile halifenin ortak bir arzusunu dile getiriyordu. Satırlar ilerledikçe hüznüm daha da artıyordu" (Gündoğdu 312). Bu ve buna benzer emrivaki davetler, kahraman için dönüş yolunun kolay olmadığını göstermektedir.

3.3. Dışarıdan Gelen Kurtuluş

Atılmış olduğu macerada görevini tamamlayan kahraman, geldiği yere gidip-gitmeme konusunda bazen bir zihin karmaşası yaşar. Çünkü yenedünyasında kendisine yarı tanrı gibi bakılıyordur ya da onu oraya bağlayan bir kadın vardır. Veya cezp edici başka bir şey vardır. Bu tür durumlarda kahramanı yenedünyanın büyümlü atmosferinden alıp götürecek bir dış güç (bilgin) ona yol gösterip kahramanı ait olduğu dünyaya götürür. Campbell bunu şu şekilde açıklar: "Kahramanın doğaüstü macerasından dışarıdan yardımla geri getirilmesi gerekebilir. Yani, dünyanın gelip onu alması gerekebilir. Çünkü bir yerde olmanın derin saadeti, uyanık halin benlik parçalanması yararına kolayca bırakılmaz"(Campbell 190).

Kitabın kahraman, kendi içinde gelgitler yaşar. Bir yanı ona evine çocuklarının eşinin yanına ana vatanına gitmesini söylerken bir yanı da ruhunu dünyevi şeylerden arındırmak için on yıla aşkıdır vermiş olduğu bu mücadelenin boşuna gitmemesini söyler: "Ayınteb Kalesi'nin burçlarından uzaklara dalıp duruyordum. Kulağıma beni kendisine doğru çeken yeni bir yolculuğun ayak sesleri geliyordu" (Gündoğdu 187). Kitabın kahramanın bir yandan ailesine ve ana vatanına dönme arzusu, diğer yandan ruhunu dünyevi şeylerden arındırmak için verdiği mücadelenin boş gitmemesi dileği arasında kalmış olduğu bu gelgit, onun içsel bölünmesini ve dönüş kararı vermedeki zorluğunu yansıtır. Ancak nihayetinde, geride bıraktıkları, yani ailesi ve vatani, onu geri çağırın ve dönüşü zorlayan dış güçler olarak işlev görür. Bu, Campbell'in teorisindeki "Dışarıdan Gelen Kurtuluş" aşamasının Gazali'nin hikâyesindeki yansımasıdır, burada kahramanın yenedünyanın cazibesinden çıkışı, geride bıraktığı değerler ve bağlar tarafından sağlanmış olur. Bu, aynı zamanda kahramanın içsel ve dışsal dünyalar arasındaki dinamik etkileşimin bir göstergesi olarak da önem taşır.

3.4. Dönüş Eşiğinin Aşılması

Kahraman, bilinmeyen karanlık bir dünyaya gitmiştir. Orada amacına ulaştıktan sonra başta birtakım kargaşalar yaşasa da kararını verir ve geldiği dünyaya doğru yol alır. Kahraman bildiğimiz ülkeden karanlığa doğru yola çıkar; orada macerasını tamamlar ya da yine basitçe bize olan bağlarını kaybeder (Campbell 199). "Fakat akıl rehberi tarafından yol gösterilmesi ile ait olduğu yere gelir.

Homeros'un "Odyssea" destanında, Odysseus'un, Ithaca'ya nasıl geri döndüyse Gazali bir dönem geri dönmeye dirense de geride bıraktıklarının hasreti ve de

onların çektiği acıları kendi bedeninde hissetmesi onu yeni kararlar almaya iter: "Takip eden gün ve gecelerimde bu halimin devam etmesi üzerine, çocuklarımın akıbetini öğrenmek için Bağdat'a gitmeye karar verdim" (Gündoğdu 187). Başka bir bölümde de dönüşün gerçekleştiği görülmektedir: "Beni şöhretin zirvesine çıkaran, dünyalık zevklerin doruğuna yükselten ve zevk ü sefa içinde yüzdüren ışıltılı şehir Bağdat'a dönmek üzere yola koyulmuştum" (Gündoğdu 188). Gazali, bu sözleri ile dönüşün hem fiziksel hem de ruhsal bir dönüşüm olduğunu vurgular. Bu, Campbell'ın "Dönüş Eşiğinin Aşılması" aşamasının Gazali'nin yaşamında nasıl işlediğinin güçlü bir örneğini bize sunar.

3.5. İki Dünyanın Ustası

Geldiği dünyada sönük bir karakter çizen kahraman, yenedünyada gösterdiği kahramanlıkla yeni bir kimliğe bürünür. Herkes ona bir kahraman gibi bakar. Görevini tamamlayıp geldiği yere gittiğinde de orada da bir kahraman gibi karşılanır. Böylece iki dünyayı da fethetmiş olur.

Kitabın kahramanı Gazali, yolculuğuna başlamadan önceki hayatında gerek ilmiyle gerekse de Bağdat'ta yürüttüğü baş müderrislik göreviyle hem halk hem de yöneticiler tarafından parmakla gösterilen bir konumdadır. Aynı şekilde yolculuğu süresince gittiği Şam, Kudüs, Mekke, Medine şehirlerinde kimliği bilinmemesine rağmen halk tarafından kendisine büyük bir saygı gösterilmiştir. Oğuz Kağan Destan'ında Kağan'ın Gök Tanrı'dan aldığı ilahi yetenekler ve bilgelik ile hem dünyevi dünyada bir lider hem de manevi dünyada bir bilge konumuna gelmesi gibi, Gazal'i de her iki dünyada da (yaşamda) bir kahraman gibi görülmektedir.

3.6. Yaşama Özgürlüğü

Bu son aşamada kahraman, ait olduğu dünyaya amacını gerçekleştirmiş özgür bir şekilde döner. Fakat kötülük hiçbir zaman iyiliğin peşini bırakmadığı gibi burada da zaman zaman kahramanı rahat bırakmaz, onun fiziki ölümüne de neden olabilmektedir. Yalnız kahraman beden olmasa da yaptıkları ile özgür ruhunu insanların içinde var eder. Bu da ona ebedi özgürlük sağlar. Campbell'ın değişiyile: "Kahraman olacak şeylerin değil, olan şeylerin yandaşıdır, çünkü o vardır" (Campbell 220).

Gazali, yolculuğunu tamamlayıp fiziksel olarak öldükten sonra, özgür ruhunun insanlar arasında var olmaya devam ettiği görülmektedir: "Vefatını takip eden günlerde birçok edip, âlim ve arif onun ölümüne mersiyeler yazdı. Günlerce gözyaşı dökülenler, dergâhta sabahlayanlar ve hüzün orucuna girenler vardı" (Gündoğdu 325). Gazali'nin fiziksel olarak aramızdan ayrılmış olması, onun fikirlerinin ve öğretilerinin yaşamaya devam ettiği gerçeğini değiştirmez; tam tersine, onun öğretileri ve etkisi, takipçileri ve hayranları arasında yaşamaya devam eder, bu da onun bir kahraman olarak ebedi özgürlüğe kavuştuğunu gösterir. Bu, Campbell'ın "Yaşama Özgürlüğü" aşamasının Gazali'nin hikâyesinde

nasıl işlediğinin güçlü bir örneğini sunar.

SONUÇ

Mürsel Gündoğdu'nun *Kalbin Şehrinde* adlı romanı, Joseph Campbell'in Monomit kuramı bağlamında incelendiğinde, Gazali karakterinin kahramanın yolculuğunu başarılı bir şekilde tamamladığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Campbell'a göre, tüm kültürlerin hikâyelerinde ortak temalar ve yapılar bulunur ve bu yapılar, kahramanın yolculuğu olarak adlandırılan bir şema ile açıklanabilir. Bu şema, üç ana aşamadan oluşur: "Yola Çıkış", "Erginlenme" ve "Dönüş".

Gazali'nin hikâyesi, bu aşamaların her birini net bir şekilde sergilemektedir. İlk aşama olan "Yola Çıkış"ta, Gazali'nin içsel bir çağrıyla harekete geçmesi ve tanıdık dünyasından ayrılarak bilinmeyene doğru yolculuğa çıkması yer almaktadır. Gazali, şöhret ve rahatlık içinde yaşarken, ruhunu huzura kavuşturmak için bir iç hesaplaşma yaşar ve nihayetinde ailesini ve sahip olduğu her şeyi geride bırakarak yola çıkar. Bu süreç, kahramanın alışılmış dünyasından koparak bilinmeyene doğru adım atması gerektiğini vurgulayan Monomit kuramının temel ilkeleriyle örtüşmektedir.

Gazali'nin yola çıkış aşamasında, Campbell'in kuramında belirttiği gibi, kahramanın çağrıya uyması ve maceraya atılması önemli bir yer tutar. Gazali, Bağdat Nizamiye Medresesi'nin baş müderrisi olarak çok saygın ve rahat bir hayat sürerken, içsel bir huzursuzluk yaşar ve bu huzursuzluk onu bir arayışa iter. Campbell'in "Maceraya Çağrı" olarak tanımladığı bu aşama, Gazali'nin iç dünyasında başlayan ve dış dünyada yolculuğa dönüşen bir süreçtir. Gazali'nin içsel hesaplaşmaları, onun ruhsal bir arayışa çıkmasına neden olur ve bu süreçte sahip olduğu her şeyi geride bırakır.

Erginlenme aşamasında, Gazali çeşitli sınavlarla ve zorluklarla karşılaşır. Bu süreçte, içsel potansiyelini keşfeder ve geliştirir. Şam, Kudüs ve Mekke gibi kutsal şehirlerde yaşadığı deneyimler, onun karakterinde derin değişikliklere neden olur. Gazali'nin dünya malı ile olan sınavı ve bu maldan arınarak ruhsal bir dönüşüm geçirmesi, bu aşamanın önemli örneklerindedir. Campbell'in teorisine göre, kahraman bu aşamada kendisini dönüştüren deneyimlerle karşılaşır ve bu deneyimler, onun içsel büyümesini sağlar. Gazali'nin ruhsal arınma süreci de bu dönüşümün açık bir örneğidir.

Gazali'nin erginlenme aşamasındaki en önemli deneyimlerinden biri, dünya nimetlerinden ve şöhretten uzaklaşarak içsel bir arınma sürecine girmesidir. Şam'da başlayan bu süreç, Kudüs ve Mekke'de devam eder. Her şehirde Gazali, kendi iç dünyasında bir dönüşüm yaşar ve manevi bir olgunluğa erişir. Campbell'in "Erginlenme" aşamasında kahramanın çeşitli sınavlardan geçmesi gerektiği belirtilir ve Gazali'nin yaşadığı bu süreç, bu aşamayı net bir şekilde yansıtır. Gazali, maddi dünyadan arınarak manevi bir huzura erişir ve bu süreçte kendisini daha iyi tanır.

Son aşama olan "Dönüş"te, Gazali başlangıç noktasına geri döner. Bu dönüş, yalnızca fiziksel bir geri dönüş değil, aynı zamanda içsel bir dönüşümü de içerir. Gazali, yolculuğu boyunca edindiği bilgi ve deneyimlerle doğduğu topraklara geri döner. Burada, hem eski dünyasına ait hem de ondan farklı biri olarak kabul edilmesi, kahramanın tam anlamıyla dönüşümünü tamamladığını gösterir. Bu aşama, kahramanın artık hem eski dünyasına ait hem de ondan farklı biri olduğunu kabul etmesini gerektirir. Gazali, yolculuğunun sonunda içsel huzura kavuşur ve bu huzur, onun dönüşümünü tamamladığını simgeler.

Dönüş aşamasında Gazali, Bağdat'a ve ardından doğduğu yer olan Tus'a geri döner. Burada, hem kendisi hem de toplum için önemli işler yapar. Campbell'a göre, kahramanın dönüşü genellikle başlangıçtaki dünyasına bir hizmet veya bir bilgiyle gerçekleşir. Gazali'nin dönüşü de bu tanıma uyar; o, manevi huzuru ve bilgeliği ile geri döner ve bu bilgiyi çevresindeki insanlarla paylaşır. Dönüş aşamasında kahramanın içsel dönüşümünü tamamlaması ve topluma kazandırdığı değerlerle geri dönmesi önemli bir yer tutar. Gazali'nin geri dönüşü, onun manevi olgunluğunu ve bilgeliği yolculuğunu tamamladığını gösterir.

Bu çalışma, Campbell'ın Monomit kuramının farklı coğrafya ve kültürlerdeki hikâyelerde nasıl benzer temalar ve yapılar oluşturduğunu göstermektedir. Gazali'nin yolculuğu, bu evrensel temaların ve yapının açık bir örneğini sunmaktadır. Campbell'ın iddialarında haklı olduğunu gösteren bu örnek, farklı kültürlerin hikâyelerinin temelinde benzer döngüler ve temalar bulunduğunu kanıtlamaktadır. Bu da, kültürler arasındaki farklılıkların ötesinde, insan deneyiminin evrenselliğine işaret etmektedir.

Kalbin Şehrinde romanında, Gazali'nin hikâyesi, Campbell'ın Monomit kuramının üç aşamasına da uygun bir şekilde ilerlemektedir. Gazali'nin içsel bir çağrıyla yolculuğa çıkması, bu yolculukta çeşitli sınavlarla karşılaşması ve nihayetinde dönüşümünü tamamlayarak geri dönmesi, kahramanın evrensel yolculuğunu göstermektedir. Bu süreçte, Gazali'nin yaşadığı içsel ve dışsal mücadeleler, onun karakterinin derinliklerini ve büyümesini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, *Kalbin Şehrinde* romanı, Campbell'ın Monomit kuramına uygun bir şekilde Gazali karakterinin kahramanın yolculuğunu tamamladığını göstermektedir. Bu da bize, kültürler farklı olsa da izlenen yolun benzer olmasından ötürü kahramanın evrenselliğine işaret etmektedir. Campbell'ın teorisine göre, farklı coğrafya ve kültürlerde yaşayan milletlerin hikâyeleri, özünde benzer temalar ve yapılar barındırmaktadır. Gazali'nin hikâyesi, bu evrensel yapının bir örneği olarak, kahramanın içsel ve dışsal yolculuğunu başarılı bir şekilde sergilemektedir.

Gazali'nin kahramanın yolculuğu süresince yaşadığı dönüşüm, sadece onun kişisel gelişimi açısından değil, aynı zamanda çevresine kattığı değerler açısından da büyük önem taşımaktadır. Campbell'ın Monomit kuramı, farklı

kültürlerden gelen hikâyelerin temel yapı taşlarını anlamamıza yardımcı olurken, aynı zamanda bu hikâyelerin evrensel bir dilde birleştiğini de gösterir. Gazali'nin yolculuğu, bireysel bir arayışın ve toplumsal bir katkının örneği olarak, Campbell'in kuramının ne kadar geçerli olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, senarist, yazar ve sanatçıların eserlerini inşa ederken bilimsel temellere dayandırmalarına kılavuzluk etmesi adına değerlidir. Campbell'in Monomit kuramı, sadece edebi analizlerde değil, aynı zamanda sinema ve diğer sanat dallarında da eserlerin yapılandırılmasında önemli bir araç olarak kullanılabilir. Gazali'nin hikâyesi, bu teorelin pratiğe nasıl uygulanabileceğine dair somut bir örnek sunmaktadır. Gazali'nin içsel ve dışsal yolculuğu, Campbell'in kahramanın yolculuğu kuramının canlı bir örneği olarak, bu çalışmanın amacına hizmet etmektedir.

KAYNAKÇA

- Alıç, Fulya, ve Serdar Alıç. "Campbell'in Monomit Kuramı Bağlamında Gezi'nin "Kırmızı Kadın": Siyasi Bir Simgenin Sonsuz Yolculuğu." *Turkish Studies - Uluslararası Türk Dili, Edebiyatı ve Tarihi Dergisi*, c. 9, no. 5, İkbahar 2014, ss. 185-210.
- Atay, Dinçer. "Joseph Campbell'in Monomit Aşamaları Bağlamında Dede Korkut'un Begil Oğlu Emren'in Boyu Destanı." *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, s. 6, no. 3, 2017, ss. 2503-2521.
- Batuk, Cengiz. "Mit, Tarih ve Gerçeklik Sorunu Üzerine Notlar." *Milel ve Nihal*, c. 6, no. 1, 2009, ss. 27-53.
- Campbell, Joseph. *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. İthaki Yayınları, 2023.
- Dursun, Aysun. "Begil Oğlu Emren Anlatısında Kahramanın Sonsuz Yolculuğu." *Söylem Filoloji Dergisi*, c. 2, no. 2, 2017, ss. 250-266.
- Gündoğdu, Mürsel. *Akıl Kalbi Ararken*. Nesil Yayınları, 2012.
- Gündoğdu, Mürsel. *Kalbin Şehrinde*. Nesil Yayınları, 2013.
- Kırkız, Şenay. "Joseph Campbell'in Monomit Kuramı Üzerine Bir Çalışma: Siegfried'in Sonsuz Yolculuğu." *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, y. 6, s. 86, Aralık 2018, ss. 107-120.
- Sümer, Necati. "Kahramanın Yolculuğu Miti Çerçevesinde Mantıku't-Tayr Adlı Eserde Hakikat Arayışı." *Journal of Analytic Divinity*, c. 5, s. 2, 2021, ss. 31-48.
- Türkiye Cumhuriyeti, Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 11 Nisan 2023.

